

پیش‌بینی قضاوت و رفتار اخلاقی بر اساس ارزش‌های شخصی - خانوادگی و فراشناخت اخلاقی در دانش‌آموزان

سایه علیزاده، دکتر توران علیزاده دمیه*

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گچساران، ایران

۲. گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس کوثر

(تاریخ دریافت: ۹۸/۰۶/۲۰، تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۸/۱۹)

چکیده

زمینه: این پژوهش باهدف بررسی پیش‌بینی قضاوت و رفتار اخلاقی در دانش‌آموزان دختر مدارس راهنمایی عادی و تیزهوش شهرستان گچساران بر اساس ارزش‌های شخصی - خانوادگی و فراشناخت اخلاقی انجام شد.

روش: روش پژوهش توصیفی - همبستگی و از نظر هدف، کاربردی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دبیرستان شهر گچساران بودند که برای انجام پژوهش ۲۰۰ نفر از آن‌ها به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌های دانش فراشناخت اخلاقی استدلال اخلاقی، رفتار اخلاقی و ارزش‌های شخصی (خانوادگی - شغلی) بود. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، ضرایب رگرسیون چندگانه و تحلیل رگرسیون چندگانه) استفاده گردید.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان دادند که متغیرهای پیش‌بین (دانش فراشناختی اخلاقی و ارزش‌های شخصی - خانوادگی) به‌استثنای ارزش‌های شغلی، مدل معنی‌داری برای پیش‌بینی استدلال اخلاقی دانش‌آموزان ایجاد کرده‌اند. هرچند ارزش‌های شغلی، قضاوت اخلاقی را پیش‌بینی نکرد. اما متغیرهای پیش‌بین (دانش فراشناختی اخلاقی و ارزش‌های شخصی - خانوادگی) مدل معنی‌داری برای پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان ایجاد کرده‌اند ($P \leq 0/001$).

نتیجه‌گیری: یافته‌ها حاکی از این است که با توجه به نیاز جامعه به فراگیری و رعایت قضاوت و رفتار اخلاقی، توجه به دانش فراشناخت اخلاقی و ارزش‌های شخصی - خانوادگی می‌تواند در این زمینه مؤثر باشد.

کلید واژگان: دانش فراشناخت اخلاقی، استدلال اخلاقی، رفتار اخلاقی و ارزش‌های شخصی (خانوادگی - شغلی).

سر آغاز

مدرسه پس از خانواده مسئولیت^۱ ترویج هدفمند آگاهی‌ها و نگرش‌ها و درونی کردن ارزش‌های^۲ والای انسانی را بر عهده دارد. مدرسه با مقررات، قوانین و خطی مشی‌هایی که تدوین و اتخاذ می‌کند، نمونه‌ای از نظام ارزشی گسترده‌تر اجتماعی را در زمینه عدالت و برابری اجتماعی به نمایش می‌گذارد. افزون بر این تمامی عناصر موجود در مدرسه و روابط بین آن‌ها هر یک به‌نوبه خود در رشد اخلاقی دانش‌آموزان نقش دارند (۱). نوجوانی یکی از دوره‌های حساس و مهم رشد می‌باشد و بحث اخلاقی، ارزش‌های اخلاقی و چگونگی شکل‌گیری آن در نوجوانان از مباحث اساسی روانشناسی هستند (۲).

استدلال اخلاقی^۳ فرایند قضاوت آگاهانه درباره خوبی یا بدی اعمال است. افراد هر روز با موقعیت‌هایی روبه‌رو می‌شوند که در آن باید هنجارهایی تعیین‌شده توسط خود و جامعه را نقض کرده یا از عقاید اخلاقی خود و جامعه تبعیت کنند و به شکل نوع‌دوستانه^۴ یا خودمحورانه عمل کنند. در هر موقعیت افراد باید در مورد درست یا غلط عمل کردن تصمیم بگیرند (۳). تصمیم‌گیری اخلاقی موقعیت‌ها و تعارضات اخلاقی در زندگی روزانه افراد را توصیف می‌کند و این نکته را بررسی می‌کند که آیا افراد در آن به الزام اخلاقی توجه می‌کنند یا خیر؟ به عبارت دیگر تصمیم‌گیری اخلاقی به تصمیم افراد برای اینکه به کسی کمک کنند یا

نکنند، شیء مطلوبی را که قادر به خریدنش نیستند، بدزدند یا ندزدند و ... اطلاق می‌شود. تصمیم‌گیری اخلاقی هنجارهای اخلاقی رعایت مالکیت شخصی، درستکاری، دزدی نکردن، بخشش، کمک به دیگران و... را شامل می‌شود (۳).

رفتار اخلاقی^۵ عبارت است از مجموعه‌ای از اعمال و رفتارهای ویژه موردپذیرش جامعه که از طریق پاداش و تنبیه فراگرفته می‌شود. اگرچه استدلال اخلاقی بر عمل اخلاقی مؤثر است، عنصر عمل اخلاقی گویاتر از استدلال اخلاقی است. رفتار اخلاقی در سطح دیگر خواهانه است و از آرزوهایی سرچشمه می‌گیرد که نه تنها به سود ماست، بلکه در جهت مصالح دیگران نیز هست (۴).

رفتار اخلاقی، رفتاری است که فرد آن را وظیفه خود می‌داند و احساسات و گرایش‌ها یا حتی امکان کسب پاداش برای فاعل آن فعل معنی ندارد. یکی از معیارهایی که برای فعل اخلاقی ارائه می‌شود این است: "چنان رفتار کن که گویی بناست که آیین رفتار تو، به اراده تو یکی از قوانین عام طبیعت شود (۵). فضیلت‌گرایی اخلاقی معتقد است که در اخلاق فقط و فقط، فضیلت، یعنی حال درونی مطلوبی که برای انسان پدید می‌آید، باید محل توجه قرار گیرد. فضیلت^۶، یک حالت مطلوب درونی است. و هر کس این حالت درونی را داشته باشد هر فعلی از او صادر شود، از لحاظ اخلاقی خوب است.

فرااخلاق^۸ نشان‌دهنده دانش یا آگاهی شخص از ماهیت، اصول و فرایندهای اخلاقی است. در موقعیت استدلال یا رفتار اخلاقی، دانش فراساخت اخلاقی همه دانش و عقایدی را که در مورد اخلاق در حافظه درازمدت ذخیره شده است را بازنمایی می‌کند. مثلاً فرد می‌داند که اخلاق حسنه دارای چه ویژگی‌هایی است. این افراد رفتار و گفتار خود را بازبینی می‌کنند تا ببینند آیا رفتار و گفتارشان خوب بوده است؟ هم‌چنین آن‌ها فرااخلاق را مانند فراساخت به سه بخش تقسیم می‌کنند. بخش اول دانش اخلاقی در زمینه خود، بخش دوم دانش اخلاقی در زمینه تکلیف و بخش سوم دانش اخلاقی در زمینه راهبردها است. در بخش اول، کودکان نیاز دارند بدانند چه ویژگی‌های شخصی یا فردی برنامه‌های زندگی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مثلاً آگاهی‌های کودکان از عواملی مانند اشتغال، اجتماعی شدن، تاریخ، سن و برنامه‌های اقتصادی بر استدلال‌های آنان درباره موضوعات اخلاقی تأثیرگذار خواهد بود. در بخش دوم، نظارت و کنترل رفتارها به ادراکی وابسته است که افراد در مورد ویژگی‌های تکلیف دارند (۶).

افرادی که فهم بهتری از اهداف، موقعیت و عوامل لازم برای انجام عمل اخلاقی دارند، در مقایسه با افرادی که در فهم کامل یک تکلیف ناتوان است، درجات بالاتری از رفتار اخلاقی را از خود نشان می‌دهند. در بخش سوم، افرادی که راهبردهای اندوخته شده بیشتری برای اعمال اخلاقی دارند، در مقایسه با افرادی که راهبردهای کمتری دارند، در اعمال اخلاقی خود موفقیت بیشتری کسب می‌کنند. به‌طور خلاصه پژوهش‌ها نشان دادند که فرااخلاق با استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی رابطه معنی‌داری داشتند (۶).

خانواده بنیاد بسیاری از ویژگی‌های اخلاقی و محل انتقال ارزش‌های سنتی، باورها و شناخت‌ها محسوب می‌شود. خانواده از طریق اجتماعی بار آوردن کودک، میراث فرهنگی آماده و تجربه‌شده نسل‌های گذشته را در اختیار کودک قرار می‌دهد و برای او جهان‌بینی و دنیای خاصی را فراهم می‌آورد (۷). خانواده یکی از ارکان مهم جامعه تلقی می‌شود و بعضی از شرایط خانوادگی را می‌توان تسهیل‌کننده تحول اخلاقی به حساب آورد.

ارزش‌های خانوادگی - شخصی^{۱۰} از مهم‌ترین عواملی هستند که در رشد کودکان و نوجوانان به‌خصوص رشد اخلاقی و نوع استدلال اخلاقی آنان تأثیر دارد. تعاملات خانواده با فرزندان ناشی از نوع ارزش‌های خانواده است که در چهارچوب بازخوردهای شناختی، عاطفی و رفتاری به فرزندان انتقال داده می‌شود. نتایج پژوهش روی نوجوانان مشخص کرد که بروز ناهنجاری‌ها و کج‌روی‌های اجتماعی مانند بزهکاری خشونت، سوءمصرف مواد و اقدام به خودکشی بیشتر از ارزش‌های ناکارآمد شخصی و خانوادگی و پایین بودن سطح استدلال اخلاقی در آنان ناشی می‌شود که این نگرانی نظر بسیاری از جامعه‌شناسان و روانشناسان اجتماعی را به خود جلب کرده است. ارزش‌ها، سازه‌های روان‌شناختی وسیعی هستند که بر رفتار انگیزشی و بهزیستی فردی اثرگذار هستند (۸) و به‌عنوان کیفیت رفتار ایده آل، فراهم کردن سازمان و انسجام در زندگی و مدیریت رفتار هدفمند تعریف شده‌اند. در دهه گذشته نظریه نظام‌داری در باب محتوا و سازمان‌یافتگی ارزش افراد ارائه و به‌گونه‌ای تجربی اعتباریابی شده است. این نظریه، نظریه ارزشی شوارتز است که مفهوم‌سازی مناسبی در مورد ریخت‌های ارزشی ارائه کرده است. وی پس از اعمال برخی تغییرات در مفهوم‌پردازی ارزش‌ها از ابداع روش‌شناسی خویش در اندازه‌گیری ارزش‌ها نظریه ارزش‌های انسانی بنیادی را تدوین کرد (۹).

در جهان کنونی، اخلاق انسانی و انسان اخلاقی در غایت فروپاشی به سر می‌برد. در شرایطی که انسان‌ها از خودیت خود تهی گشته‌اند و ابزاری در خدمت زندگی ماشینی شده‌اند، بررسی‌های روانشناسی اخلاق و چگونگی بهبود قضاوت اخلاقی نیاز مجامع و مراکز آموزش و پرورش را که خواهان احیای تربیت اخلاقی نسل آینده است مرتفع می‌سازد (۱۰). در سنین بالاتر به نظر می‌رسد که کنترل رفتار افراد به‌طور فزاینده‌ای با معیارهای درونی شده رفتار که به خویش‌ن‌داری در غیاب مهارت‌های خارجی منتهی می‌شوند، برقرار می‌گردد که آگاهی از این مسائل باعث می‌شود درک بهتری از رفتار اخلاقی افراد داشته باشیم. یکی از معیارهای ارزیابی صحیح بودن و نبودن استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی وجدان است. با رشد وجدان فرد هنگام تخطی از آن احساس گناه می‌کند. وجدان حتی پیش‌بینی احساس گناه به هنگام مسامحه در پیروی از ارزش‌های درونی شده را برای انسان به وجود می‌آورد.

هرچند تعریف درست و غلط از اخلاق نسبی است و هر جامعه‌ای تعریف متفاوتی از اخلاق دارد، اما به نظر می‌رسد اصول کلی در جهان موردقبول تمامی جوامع بشری است مثل عدالت، انصاف، رفع تبعیض و نمی‌توان انکار کرد که فرآیندهای شناختی نقش مهمی در قضاوت

روش بازآزمایی ۰/۸۳ گزارش شد. در این پژوهش اعتبار ابزار با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸۱ محاسبه شد.

ج) سیاهه رفتار اخلاقی: این پرسشنامه توسط سوانسون و هیل طراحی شده است. این ابزار دارای ۱۵ گویه است که با استفاده از مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از صفر تا چهار نمره‌گذاری شده است. سوانسون و هیل اعتبار کل پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ گزارش کردند. همچنین در ایران این پرسشنامه ترجمه و هنجاریابی شد و اعتبار آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۸ گزارش شد. در این پژوهش اعتبار ابزار با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳۶ محاسبه شد.

د) پرسشنامه شخصی - خانوادگی: مقیاس ارزش‌های شغلی - خانوادگی دارای ارزش‌های شغل بیش پیش بینی شده و شخصی است. تصور می‌شود که زنان نقش دوگانه حرفه‌ای و خانه‌داری را به‌طور هم‌زمان ایفا کنند. تعدادی از آموزگاران و پژوهشگران که در حال کار کردن بر روی زمینه‌های تحصیلات حرفه‌ای، تحصیلات زنان و سوگیری نقش - جنسیتی بودند به این سؤالات در جامعه زنان هندی و غربی دست یافتند. مقیاس تشکیل شده از دو بخش است که دارای ۲۰ سؤال در گرایش شغلی و ۲۰ سؤال در گرایش خانوادگی است (۸). الگوی پاسخ در این مقیاس، مدل لیکرت است که عبارت پیوستاری پنج مرحله‌ای از بسیار موافق تا بسیار مخالف می‌باشد. نمره‌گذاری برای هر پاسخ در مقیاس، با داده‌های نزولی به این ترتیب انجام می‌شود. (۱) بسیار مخالف (۲) نسبتاً مخالف (۳) بی تفاوت (۴) نسبتاً موافق (۵) بسیار موافق. به این ترتیب، تصور می‌شود هر فرد دارای دو نمره شغلی و خانوادگی است. پایایی آزمون برای ارزش‌های خانوادگی - شغلی به ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۸۴ به‌دست آمده که معنادار است. همچنین پایایی آزمون با استفاده از روش باز آزمایی ۰/۹۵ و ۰/۹۶ می‌باشد. پایایی این ابزار توسط رضایی در تهران با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ مورد تأیید قرار گرفت. همچنین، مطالعات متعددی روایی و پایایی مقیاس مذکور را مطلوب گزارش نمودند (۱۲)، در پژوهش حاضر نیز اعتبار مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به‌دست آمده است که حاکی از مطلوب بودن این مقیاس می‌باشد.

پس از تعیین نمونه، در مورد هدف تحقیق توضیحاتی به افراد نمونه داده شد. سپس پرسشنامه‌های قضاوت اخلاقی، رفتار اخلاقی^{۱۱}، ارزش‌های شخصی - خانوادگی و فراشناخت اخلاقی به آزمودنی‌ها داده و از آن‌ها خواسته شد تا صادقانه به سؤالات پاسخ دهند. همچنین، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی؛ از شاخص‌های آمار توصیفی، روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون هم‌زمان استفاده شد. برای محاسبه داده‌ها از نرم‌افزار SPSS-19 استفاده شد.

یافته ها

همان‌طور که مشاهده می‌شود، نمرات میانگین و انحراف معیار متغیرهای قضاوت اخلاقی، رفتار اخلاقی، دانش فراشناخت اخلاقی و

و رفتار اخلاقی دارند، اما فرآیندهای تأثیرگذار مهم دیگری نیز هستند که از آن جمله می‌توان به دانش فراشناخت اخلاقی (فرا اخلاق) و ارزش‌های شخصی - خانوادگی اشاره کرد. بنابراین با توجه به نقش و اهمیت استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی در جامعه ایران و به‌ویژه در دانش‌آموزان نوجوان این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال کلی است که آیا می‌توان قضاوت و رفتار اخلاقی را در دانش‌آموزان بر اساس ارزش‌های شخصی - خانوادگی و فراشناخت اخلاقی پیش‌بینی کرد؟

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی و به لحاظ هدف، کاربردی است. جامعه‌ی آماری پژوهش را همه دانش‌آموزان مدارس راهنمایی دخترانه عادی و تیزهوش مقطع راهنمایی شهر گچساران در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ تشکیل می‌دادند. تعداد این دانش‌آموزان ۸۷۰ نفر بودند. در این پژوهش ۲۰۰ آزمودنی به‌اضافه ۱۰ آزمودنی برای احتمال وجود پرسشنامه‌های مخدوش (۱۰۰ نفر از مدارس عادی و ۱۰۰ نفر از مدارس تیزهوش) برای نمونه پژوهش انتخاب شدند. برای این منظور ابتدا آموزش و پرورش شهرستان گچساران به‌عنوان خوشه انتخاب شد، در مرحله بعد از بین تمامی مدارس دخترانه راهنمایی دولتی و تیزهوشان؛ مدارس دخترانه عادی (رضوان، مهدیه، شهدای لیستر و مدرسه سیزده آبان تلخاب شیرین) و مدارس دخترانه تیزهوش (فروغ دانش و علم الهدی) به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. درنهایت از بین تمامی کلاس‌ها این مدارس، پنج کلاس به‌صورت تصادفی انتخاب شدند.

برای جمع‌آوری داده‌ها علاوه بر پرسشنامه دموگرافیک از ابزارهای زیر استفاده شد: الف) پرسشنامه دانش فراشناخت اخلاقی: این پرسشنامه توسط سوانسون و هیل طراحی شده که شامل خرده مقیاس‌های شخص، تکلیف و راهبرد است. این ابزار دارای ۱۵ گویه است که با استفاده از مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت از صفر تا پنج نمره‌گذاری شده است. سوانسون و هیل اعتبار کل پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش کردند. همچنین در ایران این پرسشنامه ترجمه و هنجاریابی شد و اعتبار آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ گزارش شد. در این پژوهش اعتبار ابزار با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶۲ محاسبه شد (۶).

ب) آزمون استدلال اخلاقی: برای اندازه‌گیری استدلال اخلاقی از آزمون تبیین مسائل که توسط رست و همکاران طراحی شده است استفاده شد. این ابزار شامل معماهای اخلاقی است که دارای دو فرم بلند (شش داستان) و کوتاه (سه داستان) می‌باشد که در این پژوهش از فرم کوتاه استفاده شد. فرم کوتاه این ابزار شامل سه داستان فرضی است که به دنبال هر داستان ۱۲ سؤال با استفاده از مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از صفر تا چهار نمره‌گذاری شده است. رست و همکاران به نقل از (۲۱) اعتبار کل پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷ گزارش کردند. همچنین در ایران این آزمون ترجمه و هنجاریابی شد و اعتبار آن با

شهرستان گچساران از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید که نتایج حاصل از آن در جدول شماره ۲ قابل مشاهده می‌باشد.

ارزش‌های شخصی - خانوادگی در جدول ۱ آمده است. به منظور بررسی ارتباط بین قضاوت و رفتار اخلاقی با دانش فراساخت اخلاقی و ارزش‌های (شخصی و خانوادگی) دانش آموزان عادی و تیزهوش

جدول ۱: یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	شاخص‌های آماری	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
قضاوت اخلاقی	۸۰/۵۶	۲۲/۵۴	۳۰	۱۲۴	
رفتار اخلاقی	۴۲/۶۳	۹/۷۸	۱۵	۵۷	
دانش فراساختی	۵۲/۳۹	۹/۵۹	۲۵	۶۷	
ارزش‌های (شخصی و خانوادگی)	۷۶/۰۳	۱۰/۸۵	۴۵	۹۹	
	۵۶/۸۵	۱۶/۶۰	۲۵	۹۷	

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش (دانش فراساخت اخلاقی و ارزش‌های شخصی - خانوادگی) با استدلال اخلاقی

متغیر	آماره	۱	۲	۳	۴
استدلال اخلاقی	۱				
دانش فراساختی اخلاقی	۰/۵۱**	۱			
ارزش‌های شخصی - خانوادگی	۰/۵۷**	۰/۷۷**	۰/۰۱	۱	
ارزش‌های شغلی	۰/۰۹	۰/۲۴**	۰/۰۱	۰/۲۷*	۱

(**=p≤0/01) و (*=P≤0/05)

فرضیه سوم: دانش فراساخت اخلاقی، رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، بین دانش فراساختی اخلاقی و رفتار اخلاقی همبستگی مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r=0/97$). بنابراین، دانش فراساخت اخلاقی، رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند ($P<0/001$).

فرضیه چهارم: ارزش‌های شخصی - خانوادگی، رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، بین ارزش‌های خانوادگی و رفتار اخلاقی همبستگی مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r=0/80$). بنابراین، ارزش‌های خانوادگی، رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند ($P<0/001$). همچنین بین ارزش‌های شغلی و رفتار اخلاقی همبستگی مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r=0/26$) و ارزش‌های شغلی هم، رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند ($P<0/001$). در این قسمت، نتایج رگرسیون چندگانه میان متغیرهای پیش‌بین و ملاک ارائه می‌شود.

فرضیه اول: دانش فراساختی اخلاقی استدلال اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین دانش فراساختی اخلاقی و استدلال اخلاقی همبستگی مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r=0/51$). بنابراین، فرضیه ۱، مبنی بر اینکه دانش فراساخت اخلاقی، قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان دختر را بیش‌بینی می‌کند، در سطح معناداری $P<0/001$ تأیید می‌شود.

فرضیه دوم: ارزش‌های شخصی - خانوادگی، قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند.

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین ارزش‌های خانوادگی و استدلال اخلاقی همبستگی مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r=0/57$). بنابراین، فرضیه ۲، مبنی بر اینکه ارزش‌های اخلاقی خانواده، قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان دختر را بیش‌بینی می‌کند، در سطح معناداری $P<0/001$ تأیید می‌شود. هرچند بین ارزش‌های شغلی و استدلال اخلاقی همبستگی معنی‌داری وجود ندارد ($r=0/09$). بنابراین، در این پژوهش، ارزش‌های شغلی توانست قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان دختر را بیش‌بینی می‌کند، ($\text{Sig}=0/17$).

جدول ۳. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش (ارزش‌های شخصی - خانوادگی و دانش فراشناخت اخلاقی) با رفتار اخلاقی

متغیر آماره		۱	۲	۳	۴
رفتار اخلاقی		۱			
دانش فراشناختی اخلاقی		۰/۹۷**	۱		
ارزش‌های شخصی - خانوادگی	ارزش‌های خانوادگی	۰/۸۰**	۰/۷۷**	-۰/۰۱	۱
	ارزش‌های شغلی	۰/۲۶**	۰/۲۴**	-۰/۰۰۱	۰/۲۷*

جدول ۴: ضرایب رگرسیون چندگانه بین دانش فراشناختی اخلاقی، ارزش‌های شخصی - خانوادگی (ارزش‌های شغلی و ارزش‌های خانوادگی) با استدلال اخلاقی

مدل	همبستگی (R)	ضریب تعیین (R^2)	انحراف استاندارد
ضریب همبستگی چندگانه	۰/۵۹	۰/۳۴	۱۸/۲۲

ایجاد کرده‌اند ($F=27/26$ و $P=0/001$). بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه دانش فراشناختی اخلاقی و ارزش‌های شغلی و ارزش‌های خانوادگی، استدلال اخلاقی دانش‌آموزان دختر را بیش‌بینی می‌کنند، با چشم‌پوشی از ارزش‌های شغلی، معنی‌دار ($\text{Sig}=0/001$) و تأیید می‌شود.

با توجه به مندرجات جدول ۳، ضریب همبستگی چندگانه بین دانش فراشناختی اخلاقی، ارزش‌های شخصی - خانوادگی با استدلال اخلاقی برابر با $R=0/59$ می‌باشد که این مقدار $R^2 \leq 0/34$ از واریانس استدلال اخلاقی را تبیین می‌کند. مندرجات جدول ۵- نشان می‌دهد که همه متغیرهای پیش‌بین (دانش فراشناختی اخلاقی و ارزش‌های خانوادگی) به‌استثنای ارزش‌های شغلی، مدل معنی‌داری را برای پیش‌بینی استدلال اخلاقی دانش‌آموزان دختر

جدول ۵، خلاصه تحلیل رگرسیون چندگانه دانش فراشناختی اخلاقی و ارزش‌های شخصی - خانوادگی (ارزش‌های شغلی و ارزش‌های خانوادگی) با استدلال اخلاقی

متغیر پیش‌بین		آماره	B	β	نسبت F احتمال P	t	Sig
ارزش‌های شخصی - خانوادگی		دانش فراشناختی اخلاقی	۰/۴۶	۰/۱۹	$F=27/26$ $p=0/001$	۲/۱۴	۰/۰۰۱
		ارزش‌های خانوادگی	۰/۹۱	۰/۴۳		۴/۷۵	۰/۰۰۱
		ارزش‌های شغلی	-۰/۰۹	-۰/۰۶		۱/۱۵	۰/۲۵

جدول ۶: ضرایب رگرسیون چندگانه بین دانش فراشناختی اخلاقی و ارزش‌های شخصی - خانوادگی (ارزش‌های شغلی و ارزش‌های خانوادگی) با رفتار اخلاقی

مدل	همبستگی (R)	ضریب تعیین (R^2)	انحراف استاندارد
ضریب همبستگی چندگانه	۰/۹۷	۰/۹۵	۲/۱۳

جدول ۷: خلاصه تحلیل رگرسیون چندگانه بین (ارزش‌های شخصی - خانوادگی و دانش فراشناخت اخلاقی) با رفتار اخلاقی

متغیر پیش‌بین		آماره	B	β	نسبت F احتمال P	t	Sig
ارزش‌های شخصی - خانوادگی		دانش فراشناختی اخلاقی	۰/۹۰	۰/۸۸	$F=999/74$ $p=0/001$	۳۶/۰۱	۰/۰۰۱
		ارزش‌های خانوادگی	۰/۰۹	۰/۱۰		۴/۱۹	۰/۰۰۱
		ارزش‌های شغلی	۰/۰۱	۰/۰۲		۱/۶۸	۰/۰۹

با توجه به مندرجات جدول ۶- ضریب همبستگی چندگانه بین دانش فراساختی اخلاقی، ارزش‌های شخصی و خانواده‌گی با رفتار اخلاقی برابر با $R=0.97$ می‌باشد که این مقدار $0.95 \leq R^2$ از واریانس رفتار اخلاقی را تبیین می‌کند.

مندرجات جدول ۷- نشان می‌دهد که همه متغیرهای پیش‌بین (دانش فراساختی اخلاقی، ارزش‌های شخصی - خانواده‌گی) مدل معنی‌داری را برای پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر ایجاد کرده‌اند ($F=999.74$ و $P=0.01$).

بحث

نتایج حاصل از ضرایب ماتریس همبستگی در فرضیه اول پژوهش نشان داد که بین دانش فراساخت اخلاقی با قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان رابطه معنی‌دار وجود دارد. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های (۱۱-۶) همسو می‌باشد.

در تبیین این رابطه می‌توان گفت: فراساخت اخلاقی شامل دانش و عقاید در مورد اخلاقی بودن فرد می‌باشد. زمانی که افراد رفتار و گفتار خود را بازبینی می‌کنند تا ببینند رفتار و گفتارشان خوب بوده است دانش اخلاقی خود را در زمینه ویژگی‌های شخصی و برنامه‌های زندگی خود را تحت تأثیر قرار می‌دهند. استفاده از فراساخت اخلاقی باعث فهم بهتر از اهداف موقعیت و عوامل لازم برای انجام عمل اخلاقی در فرد می‌شود و همین‌طور کاربرد راهبردهای مطمئن یا طرح‌های مناسب در عمل اخلاقی باعث آگاه بودن فرد در قضاوت اخلاقی می‌شود.

بنابراین با افزایش فراساخت اخلاقی مجموعه اعمال و رفتارهای ویژه که موردپذیرش جامعه باشند در فرد زیاده‌تر رخ می‌دهد و این افراد در کمک کردن و یاری‌رساندن به افراد پریشان‌حال موفق‌تر هستند. افراد بهره‌مند از دانش فراساختی از راه واری، طراحی، هدایت، ارزشیابی فعالیت‌های شناختی و تفکر درباره عملکرد شناختی خود به فعالیت‌های خود نظم می‌دهند و قضاوت‌های اخلاقی خود را مورد ارزیابی قرار داده و توانایی تشخیص قضاوت‌های اخلاقی را از غیراخلاقی تشخیص می‌دهند (۱۱).

همچنین نتایج نشان داد بین ارزش‌های شخصی - خانواده‌گی با قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان دختر رابطه معنی‌دار وجود دارد. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های (۱، ۹ و ۱۲) همسو می‌باشد. در تبیین این رابطه می‌توان گفت خانواده محل انتقال ارزش‌های سنتی، باورها و انواع شناخت‌ها است. خانواده از طریق اجتماعی بار آوردن کودک، میراث فرهنگی آماده و تجربه‌شده نسل‌های گذشته را در اختیار کودک قرار می‌دهد و برای او جهان‌بینی و دنیای خاصی را فراهم می‌آورد. درک مراحل رشد اخلاقی در خانواده می‌تواند والدین را در تربیت فرزندان کمک کند. والدین بانفوذ به اعماق وجود کودک می‌توانند جایگاه او را در مسیر تکامل اخلاقی تمیز داده و راهنمای فرزند خود باشند (۵). خانواده یکی از ارکان مهم جامعه تلقی می‌شوند و بعضی از شرایط خانواده‌گی را می‌توانیم

تسهیل‌کننده تحول اخلاقی به حساب آوریم (۸). ارزش‌های خانوادگی از جمله عوامل درونی افراد است که در شکل‌گیری مفاهیم^{۱۲} درست یا نادرست در افراد جایگاه اساسی دارد. خانواده بنیاد بسیاری از ویژگی‌های اخلاقی محسوب می‌شود. والدین با راه‌های مختلف به‌ویژه با الگوی عملی رفتار خودشان موجب شکل‌گیری اخلاقیات در فرزندان خود می‌شوند (۱).

نتایج نشان داد بین ارزش‌های شغلی با قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان رابطه معنی‌دار وجود ندارد. ارزش‌های شغلی درواقع آن دسته از عقاید و باورهایی هستند که برای فرد مهم‌اند و فعالیت‌های فرد را هدایت می‌کنند. برای مثال صداقت، از خودگذشتگی^{۱۳} برای کمک به دیگران و استقلال، ارزش‌های شغلی هستند که وقتی در شغل و کارتان لحاظ می‌شوند، باعث ایجاد رضایت شغلی در فرد می‌شوند (۱۳). این ارزش‌ها هم انواع درونی دارند، با توجه به اینکه دانش‌آموزان هنوز به مرحله انتخاب شغل نرسیده‌اند، و در مورد این ارزش‌های اطلاعات و شناختی ندارند، درنتیجه رابطه ارزش‌های شغلی با قضاوت اخلاقی در این پژوهش معنی‌دار نبود. از طرفی قضاوت افراد در مورد اخلاقی بودن و یا غیراخلاقی بودن کارها بر کمیت و کیفیت کار آنان و درنتیجه موفقیت سازمانی تأثیر قابل‌توجهی دارد.

همچنین در مورد تبیین این فرضیه می‌توان گفت: وقتی که افراد از طریق فراساخت اخلاقی به دانش خود درباره اخلاق خویش آگاهی پیدا می‌کنند، به‌ویژه آگاهی شخص از ماهیت، اصول و فرایندهای اخلاقی باعث می‌شود که در زمان استدلال اخلاقی فرد دانش و عقاید را که در مورد اخلاقی بودن لازم است داشته باشد را بتواند از حافظه خود بازنامی کند. فراساخت اخلاقی از طریق نظارت^{۱۴} و کنترل رفتارها از طریق ادراکی که افراد در مورد ویژگی‌های تکلیف پیدا می‌کنند، باعث فهم بیشتر از استدلال اخلاقی و آگاهانه در مورد خوبی و بدی اعمال فرد می‌شود (۶).

نتایج نشان داد بین ارزش‌های شغلی با رفتار اخلاقی دانش‌آموزان رابطه معنی‌دار وجود دارد. ارزش‌های شغلی همچون خودمختاری، استقلال، یاری‌رساندن به افراد، کمک به جامعه و همکاری اصولی هستند، وقتی افراد این ارزش‌های را بشناسند می‌تواند روی رفتار آن‌ها در جامعه اثر گذاشته و با دیگر افراد رفتاری درست و اصولی داشته باشند. رفتار اخلاقی افراد متأثر از ارزش‌های شغلی آن‌ها می‌باشد. ارزش‌های شغلی نقش مهمی در انجام کار و رفتار اخلاقی دارند و پیامدهایی مانند رضایت شغلی به دنبال دارد (۱۴). در این پژوهش دانش‌آموزان در زمینه درک گزینه‌های ارزش شغلی بر اساس اطلاعات اندک خود عمل کرده و توجهی کافی به درک گزینه‌های نداشته درنتیجه رابطه ارزش‌های شغلی با رفتار اخلاقی غیر معنی‌دار به دست آمد.

از سوی دیگر افراد بهره‌مند از دانش فراساختی از راه واری، طراحی، هدایت و ارزیابی فعالیت‌های شناختی و تفکر درباره عملکردهای شناختی به فعالیت‌های خود نظم می‌دهند، بنابراین تا زمانی که افراد

ارزش‌های شخصی - خانوادگی با رفتار و قضاوت اخلاقی رابطه معنی‌داری دارد. بنابراین پیشنهاد می‌شود با توجه به نیاز جامعه به فراگیری و رعایت اصول اخلاقی، به معلمان آموزش داده شود که راهبردهای فراشناختی را آموزش دهند و به دانش‌آموزان بیاموزند که در یادگیری دروس و انجام دادن کارها به‌صورت فراشناختی عمل کنند. از آنجاکه رشد اخلاقی امری همه‌جانبه است، پیشنهاد می‌شود که به همه کارکنان مدارس و والدین دانش‌آموزان آموزش‌های لازم داده شود تا سبب پیشرفت رشد اخلاقی دانش‌آموزان شود. انجام این تحقیق دارای محدودیت‌هایی است از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

در این پژوهش از ابزارهای خود گزارش‌دهی استفاده شده است. در چنین روشی، ممکن است دانش‌آموزان نسبت به پاسخ‌گویی سوالات سوگیری داشته باشند که این عامل دقت نتایج کاهش یابد. علاوه بر بسیاری از ابزارهای خود گزارش‌دهی ممکن است پاسخ‌هایی را جمع‌آوری کنند که دیگران فکر می‌کنند باید درست باشد. افراد ممکن است خویشتن‌نگری کافی نداشته باشند و مسئولانه به گویه‌ها پاسخ ندهند (۱۷). بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده از روش‌های مصاحبه و مشاهده برای رفتار و استدلال اخلاقی استفاده گردد. محدودیت دیگر عدم انجام پژوهش مقایسه‌ای بر اساس جنسیت و وضعیت فرهنگی - اقتصادی بود. زیرا نظر دانش‌آموزان پسر و دختر درباره مسائل اخلاقی متفاوت است. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی این مهم را در نمونه‌گیری و هم‌سازی گروه‌ها در نظر گیرند.

نتیجه‌گیری

در این مطالعه مشخص شد که دانش فراشناخت اخلاقی و ارزش‌های شخصی - خانوادگی استدلال اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند. هرچند این فرضیه که ارزش‌های شغلی، استدلال اخلاقی دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کند، مورد تأیید قرار نگرفت. همچنین، همه متغیرهای پیش‌بین (دانش فراشناختی اخلاقی، ارزش‌های شخصی - خانوادگی و ارزش‌های شغلی) مدل معنی‌داری را برای پیش‌بینی رفتار اخلاقی دانش‌آموزان دختر ایجاد کرده‌اند. پس آنچه در رفتار اخلاقی نقش عمده‌ای دارد این است که فرد چقدر از ماهیت، اصول و فرایندهای اخلاقی دانش و آگاهی دارد. با توجه به رابطه مثبت و معنی‌داری دانش فراشناخت اخلاقی با رفتار اخلاقی می‌توان گفت هرچقدر افراد به میزان بیشتری از ماهیت، اصول و فرایندهای اخلاقی آگاهی داشته باشند، از خود رفتارهای اخلاقی بیشتری نشان می‌دهند و بالعکس هرچقدر افراد به میزان کمتری از ماهیت، اصول و فرایندهای اخلاقی آگاهی داشته باشند، از خود رفتارهای اخلاقی کمتری نشان می‌دهند (۱۸). بنابراین مسئولان، برنامه‌ریزان، مدیران ارشد آموزش و پرورش و مدیران مدارس برای افزایش انجام رفتارهای اخلاقی توسط دانش‌آموزان باید آگاهی‌های آن‌ها را در زمینه ماهیت، اصول و فرایندهای اخلاقی افزایش دهند. برای این منظور مسئولان و برنامه‌ریزان می‌توانند با گنجاندن مفاهیم اخلاقی در کتاب‌های

بتوانند هوشیارانه فعالیت‌های شناختی خود را تحت نظارت و ارزیابی قرار دهند، می‌توانند از شکست‌ها و موفقیت‌های خود بهره‌گیرند و به راهبردهای سودمند ادامه دهند و راهبردهای غیر سودمند را کنار بگذارند. این افراد با توجه به شناخت و تجاربی که دارند فعالیت‌های اخلاقی خود را به‌درستی استدلال و انتخاب می‌کنند (۶). کارکرد سالم خانواده نیز می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در پیشگیری از پیامدهای منفی به‌ویژه مسائل رفتاری درونی و بیرونی داشته باشد. از آنجاکه ریشه و ماهیت بسیاری از ناهنجاری‌های در نوجوانان و جوانان از تحول نایافتگی^{۱۵} سطح اخلاق در آنان به وجود می‌آید. خانواده مکانی است که ارزش‌های اخلاقی را فرزندان از درون خانواده یاد می‌گیرند. خانواده محیطی است که شخصیت کودک را شکل می‌دهد و خود این محیط در محیط گسترده‌تر اجتماع و فرهنگ جای می‌گیرد و به‌شدت از آن تأثیر می‌پذیرد. خانواده نخستین گام‌های اجتماعی شدن هست. دانش‌آموزان از طریق مشاهده رفتارهای والدین ارزش‌ها و اخلاقیات را یاد می‌گیرند. لذا رشد و شکل‌گیری ارزش‌ها و قضاوت‌های اخلاقی دانش‌آموزان در کانون خانواده و عوامل مرتبط با خانواده پی‌ریزی می‌شود (۱۲).

در تبیین رابطه فراشناخت اخلاقی با رفتار اخلاقی می‌توان این‌چنین گفت: افرادی که در رفتار اخلاقی نمره بالاتری داشته باشند، دارای فراشناخت اخلاقی بالاتر هم می‌باشند. فرد اخلاقی شخصی است که به کرامت انسان‌ها احترام می‌گذارد، نگران رفاه دیگران است، علاقه‌های شخصی خود را با مسئولیت‌های اجتماعی یکپارچه می‌کند، در انتخاب‌های خود اخلاق را مدنظر قرار داده و به دنبال آرامش برای همه است (۱۵).

افراد بهره‌مند از فراشناخت اخلاقی با توجه به اینکه از تکلیف شناخت^{۱۶} کافی دارند می‌دانند که چه رفتاری و یا چه کسانی اخلاقی هستند و راهبردهای مناسب و متنوعی در اختیار دارند و نسبت به شخصی که در این مورد توانایی‌های کمتری دارد، می‌توانند اخلاقی‌تر رفتار کنند (۱). در فراشناخت فرد از اطلاعات خود برای حل آن مسئله استفاده می‌کند. در نتیجه افراد دارای فراشناخت اخلاقی اعمال خود را مورد بازبینی و نظارت بیشتر قرار داده و با توجه به اطلاعات و آگاهی بیشتر و تجاربی که دارا هستند، رفتارها و اعمال اخلاقی‌تری را انتخاب می‌کنند. ارزش‌های شخصی خانوادگی و خویشتن‌داری از جمله عوامل درونی افراد است، که در شکل‌گیری مفاهیم درست یا نادرست در کودکان جایگاه اساسی دارد. خانواده گروهی است که در فرآیند اجتماعی شدن فرزندان و برآوردن نیازهای بنیادین^{۱۵}، مسئولیت اصلی را بر عهده دارد. درواقع، خانواده بنیاد بسیاری از ویژگی‌های اخلاقی محسوب می‌شود. والدین با راه‌های مختلف به‌ویژه با الگوی عملی رفتار خودشان، رفتار اخلاقی کودکان را شکل می‌دهند یا برای آن‌ها نوعی فراخود محسوب می‌شوند (۱۴). خانواده محل انتقال ارزش‌های سنتی، باورها و انواع شناخت‌هاست. خانواده از طریق اجتماعی بار آوردن کودک، میراث فرهنگی آماده و تجربه‌شده نسل‌های گذشته را در اختیار کودک قرار می‌دهد و برای او جهان‌بینی و دنیای خاصی را فراهم می‌آورد (۱۶). به‌طور کلی، یافته‌های این پژوهش نشان داد که فراشناخت اخلاقی و

5. Alizadeh Z. (2017). Ethical intelligence and emotional intelligence with ethical behavior. *Journal of Ethics in Science and Technology*; 13(2): 167-174. (In Persian).
6. Talibzadeh Thani H., Kadivar P. (2008). The study of the relationship between the knowledge of meta-cognition (ethics) and reasoning and ethical behavior. *Journal of Education*; 24(1): 7- 32. (In Persian).
7. Bahrami Z, Bostanipour A. Bostanpoo M. (2018). Tendency of students to ethical norms. *Ethics in science and Technology*; 13(1): 135-144. (In Persian).
8. Rahmani H. (2014). The relationship between personal-family values and self-concept with moral moral judgment in elementary Unpublished, Faculty of Humanities. [MA thesis]. Abhar: Islamic Azad University. (In Persian).
9. Karimi AA. (2000). Growth psychology: the stages of the creation of ethics in the child, with emphasis on developmental approaches. Tehran: Abed Publication. (In Persian).
10. Ashore J. (2016). Relationship between ethical reasoning, ethical behavior and health of nurses with their moral comprehension. *Journal of Medical Ethics*; 9(34):55-76. (In Persian).
11. Nicdel F, Dehghan M, Noshadi N. (2017). The role of the mediator of moral reasoning in the relationship between self-concept and moral comprehension with the ethical behavior of high school students. *Educational Psychology*; 13(46): 1- 15. (In Persian).
12. Jafari A, Rahmani H, Amiri Majd M. (2017). Prediction of moral judgment in elementary school female students based on personal family values and self-concept. *Cognitive and Behavioral Sciences Research*; 6(2):1-22. (In Persian).
13. Mohammadi M. (2017). Ethical development and ethical judgment of the institute of cultural literacy and knowledge. *Andisheh*; 6(16-17): 24-30. (In Persian).
14. Cushman F, Young L, Hauser M. (2006). The role of conscious reasoning and intuition in moral Judgment, Testing three principles of harm. *Psychology Science*; 17(12): 1082-1089.
15. Farid A. (2012). Effectiveness of direct teaching methods, cognitive ethics education, clarification of values and compilation on moral judgment of male and female students of first grade high school in district four of Tabriz. [PhD thesis] Tehran: Allameh Tabatabai University. (In Persian).
16. Killen S. (2004). Moral Growth of the Guidebook. Translated by: Jahangirzadeh S, Sha'a'i, Rasti Tabar M. (2011). Qom: Center for the Study of Literature and Research Center of Islamic.
17. Rezapour Mirasal Y, Kheradmand T, Shahedi S. (2017). Effectiveness of ethical intelligence training on social performance and behavioral problems.

دانش‌آموزان و مدیران ارشد آموزش و پرورش و مدیران مدارس با برگزاری کارگاه‌های ارتقاء دانش و آگاهی مفاهیم و مسائل اخلاقی به این مهم دست یابند.

ملاحظه‌های اخلاقی

آگاهی بخشی به شرکت‌کنندگان و اولیای آنان در مورد پژوهش و کسب رضایت از آن‌ها برای شرکت در پژوهش حاضر انجام شد. و سایر اصول اخلاق علمی همچون رازداری و رضایت آگاهانه رعایت شده است.

واژه نامه

1. Responsibility	مسئولیت
2. Internalize values	درونی کردن ارزش‌ها
3. Moral decision making	تصمیم‌گیری اخلاقی
4. Altruistic	نوع دوستانه
5. Moral behavior	رفتار اخلاقی
6. Feeling	احساسات
7. Vertue	فضیلت
8. Meta cognition knowledge	دانش فراساخت اخلاقی
9. Worldview	جهان بینی
10. Family – personal values	ارزش‌های خانوادگی – شخصی
11. Sacrifice	از خود گذشتگی
12. Supervition	نظارت
13. Evolution	تحول نیافتگی
14. formation of concepts	شکل‌گیری مفاهیم
15. Congnition assignment	تکلیف شناختی
16. Fundamental needs	نیازهای بنیادین

References

1. Jahani J. (2008). Investigating the impact of the philosophy education program on kids ' in the growth of students' ethical motives. *Quarterly Journal of Curriculum, Planning*; 2(7): 1-15. (In Persian).
2. Ghiasizadeh M. (2012). The relationship between mental health and academic performance with the Growth of moral judgment of female students. *Journal of Women and Culture*; 3 (10), 122-111. (In Persian).
3. Krettenauer T, Jia F, Mosleh M. (2011). The role of emotion expectancies in adolescents' moral decision making. *Journal of Experimental Child Psychology*; 108(2): 358-370.
4. Lind G. (2005). Moral dilemma discussion revisited- the Konstanz method. *European Journal of Psychology*; 1(1):18-34.

دکتر توران علیزاده دمیه و سایه علیزاده: پیش‌بینی قضاوت و رفتار اخلاقی بر اساس ارزش‌های شخصی - خانواده‌گی و فراساخت اخلاقی ...

Student Responsibility. Magazine of New Findings
in Psychology; 2(8): 1-20. (In Persian).

Journal of Ethics in Science and Technology;
12(4):1-12 (In Persian).
18. Pasha G, Goodarzin M. (2010). The relationship
between identity styles and ethical. Growth with